

Boyoma

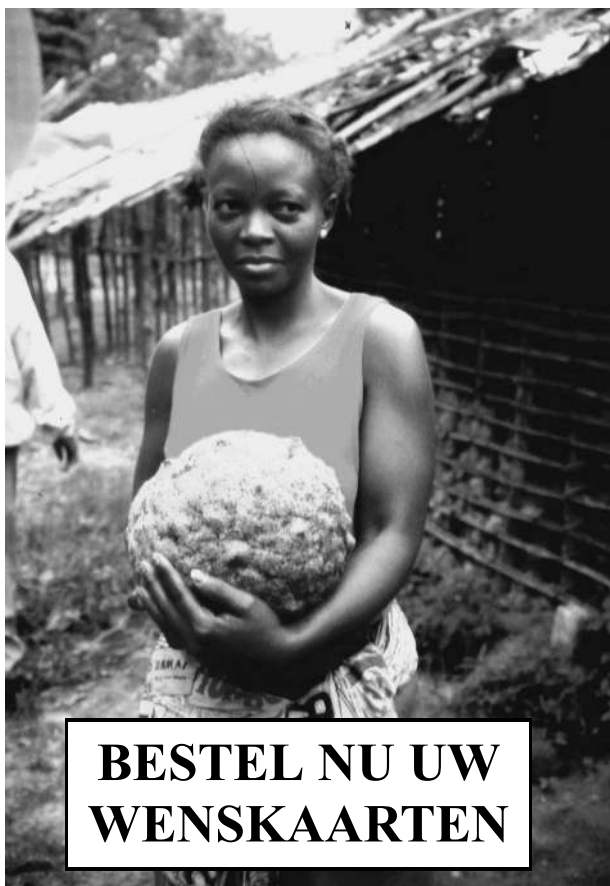
Driemaandelijks Nieuwsblad van
Kisangani vzw

België-Belgique
P.B.-P.P.
3720 Kortesseem
BC1813

augustus-september-october 2004

Afgiftekantoor : 3720 Kortesseem

P209455

**BESTEL NU UW
WENSKAARTEN**

Kisangani vzw, Bronstraat 31, 3722 Kortesseem

Nr 10

COLOFON

Boyoma
driemaandelijks nieuwsblad
nr 10 jaargang 3 - 2004
augustus-september-oktober 2004

Verantwoordelijke uitgever :
Hugo Gevaerts
Bronstraat 31, 3722 Kortesseem

Kisangani vzw
Rurale Ontwikkeling in D.R.Kongo

Zetel en Kantoor :
Bronstraat 31, 3722 Kortesseem
tel. 011 37 65 80
fax 011 37 71 97
e-mail kisanganivzw@gevaerts.be
bank 235-0352426-37

Foto's: Greet Boets, Jean Declerck, Hugo Gevaerts, Jean Louis Juakaly, Jean Pierre Mate, Magda Nollet, Manja Scheuermann, Kris Smet

Contact Provincie Antwerpen

Alain Vandelannoote
Caronstraat 102, 2660 Hoboken
tel. 03 830 51 41

Contact Brabant

Wouter en Rina Gevaerts-Robben
Bloemstraat 47, 3211 Binkom
tel. 016 63 25 58
e-mail rina.wouter@belgacom.net

Contact Limburg

Hugo en Manja Gevaerts
Bronstraat 31, 3722 Kortesseem
tel. 011 37 65 80
e-mail kisanganivzw@gevaerts.be

Contact Oost-Vlaanderen

Rik en Lut De Raedt-Van Laeken
Ten Ede 82, Erwetegem
tel. 09 360 82 47

Contact West-Vlaanderen

Erik Nollet
D.Mergaertstraat 11, 8800 Roeselare
tel. 051 25 19 01
e-mail eriknollet@belgacom.net

Dit kwartaalblad wordt verzonden aan geïnteresseerden. Indien u dit blad niet meer wenst te ontvangen, gelieve het ons dan te laten weten.

Wie BOYOMA elektronisch wenst te ontvangen, kan dit melden aan :
kisanganivzw@gevaerts.be
Vermeld of u ook de gedrukte versie wenst.

EEN BOOM VOL TOEKOMST VOOR KISANGANI

Hoewel de boerenbevolking van Kisangani de *Treculia africana* goed kende, was de nuttige boom tot 1990 niet of nauwelijks in gebruik. In 1992 publiceerde pater Bijtebier een document waarin hij de eigenschappen en de voedingswaarde van deze plant beschrijft, het resultaat van jaren onderzoek in zijn parochie Pendjua, in het noorden van Bandundu (D.R. Kongo).

De waardering voor deze plant als vruchtbom is maar echt begonnen met het Project van Rotary International "Project Agroforestry 3-H", een initiatief van de professoren Jean Declerck (voorheen gastprofessor aan de Faculteit Geneeskunde aan de Universiteit van Kisangani), Jean Lejoly (professor aan de Université Libre de Bruxelles, Laboratoire de Botanique) en Hugo Gevaerts (voormalig decaan aan de Faculté des Sciences, UNIKIS en professor aan het Limburgs Universitair Centrum).

Deze drie professoren hebben zich, samen met hun collega's

van de Universiteit van Kisangani ((Prof. Léopold Ndjele, Valentin Kamabu en Jean-Pierre Matte), voornamelijk laten inspireren door de belangrijke resultaten van het werk van pater Bijtebier om deze boom ingang te doen vinden bij de bevolking van Kisangani. Dit project Agroforestry 3-H liep van 1995 tot 1998.

In deze periode zijn verschillende plantages aangelegd en er werden duizenden plantjes uitgedeeld aan de bevolking. De verschillende oorlogen van de voorbije jaren

hebben een normale ontwikkeling van dit project verhinderd. Gelukkig ontstond in 1998 het "Project LUC" (Limburgs Universitair Centrum), onder leiding van professor Hugo Gevaerts. Dit project besteedde veel aandacht aan de vulgarisatie van deze "mirakel plant" in het kader van het Agroforestry-project.

Kwasiorkor

Wanneer een kind geboren wordt drinkt het moedermelk. Deze moedermelk is een volledig voedsel, dit wil zeggen dat het alle voedselbestanddelen bevat die het kind nodig heeft om zich te ontwikkelen. Gedurende de eerste maanden is deze melk geconcentreerd en wordt "colostrum" genoemd. Later echter, wordt deze melk armer, het

kind moet zich dan ook met ander voedsel voeden. Dit is de normale cyclus van de natuur, ook bij dieren.

Als de moeder opnieuw zwanger wordt, heeft ze niet genoeg melk voor haar kind. De baby heeft deze melk hoognodig en zal moeilijk overleven met het voedsel voor volwassenen. Het kan dan kwasiorkor krijgen. Dikwijls worden deze zwakke kinderen ziek en sterven ze.

Als we een evenwichtige voeding hebben, zullen we beter weerstand bieden tegen ziekten. Kleine kinderen die te veel koolhydraten en vetten eten maar te weinig eiwitten, zullen gemakkelijk kwasiorkor krijgen, vooral wanneer de moeder geen melk meer heeft. Het is ook normaal dat de moeder, die zelf te arm is en niet voldoende voedsel heeft, niet genoeg melk heeft voor haar kind.

We houden van onze kinderen en we willen hen dus gelukkig zien en goed gezond. Dit is slechts mogelijk als we weinig kinderen hebben en ze goed kunnen verzorgen. We zullen ze pas goed kunnen verzorgen indien we beginnen met goed voor ons zelf te zorgen.

Voedingscentra

Buiten het voedingscentrum "Mwana Mpendwa" (wat letterlijk betekent "Geliefd Kind") dat rond 1990 ontstond, zijn al de andere centra pas ontstaan vanaf het jaar 2000. Vandaag telt men er een twintigtal, verspreid over de stad en waarvan enkelen gegroepeerd zijn bij de "LINA" of Liga voor een toegepaste voeding. Elke home of centrum herbergt een dertigtal kinderen die lijden aan ondervoeding: *"kwasiorkor of bwaki"*.

In het algemeen is de gezondheid

en de voeding van de kinderen het grote probleem. Deze centra krijgen geen enkele subsidie van de overheid en ze behelpen zich als een niet gouvernementele organisatie (NGO). Sommigen krijgen een beetje steun in natura uit religieuze hoek zoals het Dioce-sane Caritas of van internationale NGO's met een humanitair karakter.

Inlandse namen

Het areaal van *Treculia africana* spreidt zich uit over heel tropisch en subtropisch Afrika (Senegal, Guinea, Sierra Leone, Liberia, Ivoorkust, Benin, Togo, Ghana, Nigeria, Cameroen, Gabon, Congo-Brazzaville, Centraal Afrikaanse Republiek, Angola, Soedan, Oeganda, Tanzania, Zambia, Malawi, Mozambique, D.R. Congo en Madagascar). Het is dus in hoofdzaak een tropische plant; in de D.R Kongo is hij vooral aanwezig in het Centrale Kongo-bekken.

Zoals we reeds schreven kent de bevolking rond Kisangani deze boom goed, vandaar de vele inlandse namen volgens de vele stammen die in de Oostprovincie leven. In de regio van Kisangani en de Tchopo werden volgende

namen genoteerd: mobimbo (dialect Lingala), mbimbo (dialect Turumbu), topapa (dialect Lokele), fusa of bausa (in de regio van Kisangani).

Plantvoorwaarden

Zodra de rijpe vrucht op de grond valt, wordt ze opgeraapt en in een schaduwrijke plaats gelegd in afwachting dat de schil zacht wordt (ongeveer 1 week). Dan worden de zaden uit het slijmerige vruchtvlies gehaald. Vervolgens worden de zaden meermalen gewassen met water om de slijmerige substantie eraf te halen.

Na één of twee dagen in open lucht en in een vochtige atmos-

feer kunnen de zaden uitgezaaid worden. Vandaar dat de zaden in een vochtige verpakking moeten bewaard worden. Men mag de zaden nooit in de zon laten drogen want dan zullen ze niet meer o n t k i e m e n (denaturatie van eiwitten en afsterven van het embryo).

In normale omstandigheden is de kiemingsduur van de zaden van de *Treculia* 2 weken en bedraagt de kiemkracht 70 tot 90 %. Gedurende de eerste groeiperiode (de eerste 6 maanden) wordt de plant in de schaduw en in een vochtige atmosfeer gehouden., en daarom veelvuldig begoten. Later heeft de plant licht nodig voor een optimale ontwikkeling en wordt ze dus in de zon geplaatst. Regelmatig onderhoud, wieden van onkruid en dergelijke is nodig, want de plantjes worden gemakkelijk overwoekerd. In normale omstandigheden verschijnen de eerste vruchten al na drie jaar.

Keukenrecepten

De *Treculia africana* is een houtige plant met veel toepassingen; goed bekend bij de bevolking. De kweek ervan als vruchtboom in Kisangani is het werk van het Agroforestry 3-H en het LUC project. Op dit ogenblik exploiteert het project ongeveer 10 ha met Treculiabomen. Hierbij werden er duizenden plantjes aan de bevolking en aan de voedingscentra voor de ondervoede kinderen gegeven.

De *Treculia* is een boom van gemiddelde grootte en kan tot 50 vruchten dragen, die zo groot zijn als een voetbal en die tot 3000 eiwitrijke zaden bevatten. Volgens pater Bijtebier zijn de zaden vergelijkbaar met vlees, dit is de reden dat wij van "plantaardig vlees" spreken bij de vulgarisatie van de boom.

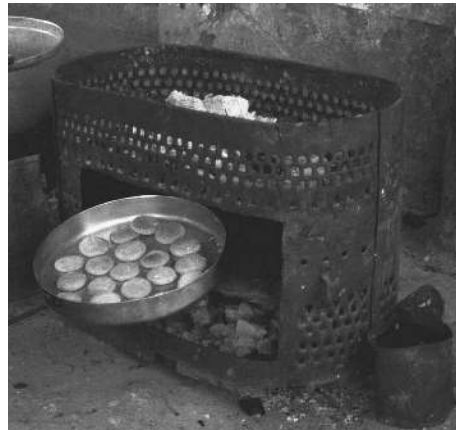
In het kader van ons Ontwikkelingsproject in Kisangani voerden wij de volgende stappen uit:

- Het bereiden van meel uit de zaden van *Treculia*

Het is niet meer nodig om de armoede in Kisangani te schetsen. De voorbije tien jaar is deze situatie door de verschillende oorlogen nog. Vele gezinnen kunnen

zich geen dierlijke eiwitten (vlees of vis) meer aanschaffen. De plantaardige eiwitten van de *Treculia* bieden een eenvoudige en goedkope uitweg. Het *Treculia*-meel is dus geschikt voor de arme mensen.

Het LUC project en de ngo ADIKIS spelen een hoofdrol in de verstrekking van *Treculia*-bloem aan de voedingscentra in de stad. Zo was het centrum "Mwana Mpendwa" één van de

eerste begunstigde van deze bloem. Sinds het jaar 2000 telt Kisangani meer dan 20 van deze centra. Vandaar een zeer grote vraag naar deze bloem. Op dit ogenblik kan de ADIKIS deze vraag niet meer bijhouden omwille van te beperkte financiële middelen.

- Het maken van beschuiten op basis van Treculia-meel.

Een recept dat op punt werd gezet op basis van de treculia is het bakken van beschuiten. Men gebruikt hiervoor Treculia-meel (1/2), soja en maïsbloem (1/4 van elk). Het Treculia-meel geeft een karakteristiek aroma, dat een eigen smaak geeft aan de beschuiten.

We kunnen hier vermelden dat het Project LUC, ADIKIS en OCEAN hier een voorname gezamenlijke rol bij spelen.

Volgens de pediaters van deze voedingscentra is de gezondheid van de ondervoede kinderen, die deze beschuiten aten, goed hersteld.

Voeding voor het vee en klein-vee.

Een van de doelstellingen van de afdeling Kweek van het LUC project is de vermindering van de kosten. Hierbij wordt het dure dierenmeel voor de voeding van de varkens, kippen en jonge konijnen vervangen door Treculia-meel. Heel de vrucht wordt versneden en dient als voer voor de varkens.

Heel dit beleid is erop gericht om de kosten te drukken en zodoen-

de worden de voedingsplanten uit onze wouden nuttig gemaakt.

Vermelden we dat sommige boeren uit Noord-Kivu de zaden van de Treculia aanvragen om deze bomen in hun plantage aan te planten om de vruchten als voedsel te geven aan hun koeien en geiten.

In het algemeen is de bevolking bewust van de voordelen die de treculia als voedingswaarde bezit. Onze ervaring bij de vulgarisatie van deze plant heeft ons geleerd waarom de boeren zich ontmoedigd voelen voor het gebruik ervan.

De levenscyclus van deze boom is lang. Zoals vermeld brengt deze boom zijn eerste vruchten pas na een drietal jaren voort. Deze wachttijd schijnt de boeren te ontmoedigen, ze willen altijd onmiddellijke resultaten.

Het werk voor het oprapen, transport en bewaren is hun te veel.

Het is zwaar werk om de zaden los te maken uit de vrucht. Zoals we hoger zagen is er heel wat inspanning vooraleer men de zaden kan gebruiken:

Zodra de vrucht gevallen is, moet er gewacht worden tot de schil zachter wordt. Vervolgens moe-

ten de zaden losgemaakt worden uit het slijmerige en kleverige vruchtvlies, dan moeten de zaden overvloedig gewassen worden, om al de kleverige restanten te verwijderen. Dan moeten ze gedroogd worden, eerst enige dagen in de zon en vervolgens in de oven. Het moeilijkste is het verwijderen van het zaadvlies: dit is een lastige karwei omdat het met de handen gebeurt.

Het zou goed zijn voor de toekomst een mechanisch toestelletje te ontwikkelen om die vliesjes te verwijderen, zoals dat gebeurt bij koffie.

Dan moeten de zaden vermalen worden om het meel te verkrijgen. En dan volgen de eindbewerkingen nog.

Onze dank gaat uit naar alle personen die ons project in Kisangani hebben gesteund.

Onze dank gaat vooral uit naar pater Bijtebier, die gedurende lange jaren in Kongo observaties deed op deze boom uit onze wouden. Het is aan hem te danken dat de Treculia nu in Kisangani geteeld wordt.

We vergeten ook de initiatiefnemers van het 3-H project niet, die aan de oorsprong staan van de

herwaardering van deze boom in Kisangani, vooral nu ons land zoveel moeilijkheden kent.

We danken ook prof. Gevaerts en zijn echtgenote Manja, voor hun steun, aanmoediging en het opvolgen van het terreinwerk.

Kisangani vzw heeft eveneens een efficiënte rol gespeeld en blijft die spelen bij het Treculia-project.

Dat de "Vrienden uit België" en vele Rotary en andere vriendschepers, die van dicht of van ver een bijdrage hebben geleverd voor ons werk in Kisangani, hierbij onze diepe erkentelijkheid vinden.

Jean-Pierre MATE Mweru

FISCAAL ATTEST

U krijgt een fiscaal attest voor **GIFTEN VANAF € 30,00.**

Dit attest wordt aan u verzonden einde februari. Voor giften gedaan in 2003 ontvangt u dus een fiscaal attest in de loop van februari 2004.

U kunt daarvoor storten op de rekening van

Kisangani vzw
Bronstraat 31
3722 Kortesseem
rekening nr 235-0352426-37.

Kisangani

WENSKAARTEN

Onze wenskaarten zijn ontworpen door Kongolese kunstenaars.

U kunt ze bestellen op ons adres, per telefoon, fax of e-mail. Alles wordt geleverd per post met een overschrijvingsformulier voor de betaling.

Op de volgende pagina's ziet u onze wenskaarten afgebeeld.

Voor een bestelling vanaf 100 € rekenen we geen verzendingskosten.

ONS AANBOD

Voor geïnteresseerden kunnen wij altijd een interessante avond of namiddag verzorgen met voordracht en beelden over Kongo. Er zijn vele onderwerpen mogelijk: geschiedenis, politiek, flora en fauna en natuurlijk ontwikkelingshulp met onze projecten in Kisangani.

We kunnen dit doen in het hele land.

De Kerstmarkten

Op maandag **15 november** en maandag **22 november** hebben we een stand in het **Limburgs Universitair Centrum in Diepenbeek**. We staan er de hele dag van 10 tot 17 uur, in de Agora met wenskaarten, schilderijen enz....

Het West-Vlaams PNZC houdt op vrijdag **19 november** 2004 van 14 tot 21 uur een louter educatieve Noord-Zuidbeurs. Deze gaat door in het PNZC, Hugo Verrieststraat 22 te Roeselare. Wij zijn daar aanwezig met een informatieve stand.

www.west-vlaanderen.be/pnzc

Het week-end van **18 en 19 december** 2004 organiseren de **Fifty-One Clubs van Braine** en van **Sept Fontaines** de geschenkenbeurs "**Noël des Artisans**". Deze beurs gaat door in het Kardinaal Mercier College, Chaussée de Mont Saint Jean 83 te Braine l'Alleud. "**Noël des Artisans**" is open op zaterdag en zondag van 10 tot 19 uur.

2005

Wereldfeest Kortesseem

Ten voordele van en georganiseerd door **Kisangani vzw** en **GROS Kortesseem** houden we een **Wereldfeest** en dit op **zondag 20 februari 2005**. Het gaat door in het **C.C.Mozaïek, Kerkplein, Kortesseem** (schuin tegenover de Kerk).

Een feest is eten : we bieden een **Afrikaans** gerecht voor de liefhebbers en onze Vlaamse keuken voor de anderen.

SFEER IN OOST KONGO

"Boyoma" is geen blad voor een politiek forum. Lezers vragen me toch hoe de mensen in Kongo over de politieke situatie denken. Wat wij (mijn vrouw Magda was er ook bij) in januari en februari 2004 daaromtrent hebben waargenomen?

Over een bevolking van een land, 80 maal België, een oordeel vellen is niet eenvoudig en onbegonnen werk. Wat Oost Kongo betreft kunnen we toch beweren dat de overgrote meerderheid van de mensen geen bezetting verkiest en zich slachtoffer voelt van oorlogsgeweld dat zij nooit gewild heeft. Het is goed om weten in welke sfeer de plattelandsontwikkeling in en buiten Kisangani verloopt.

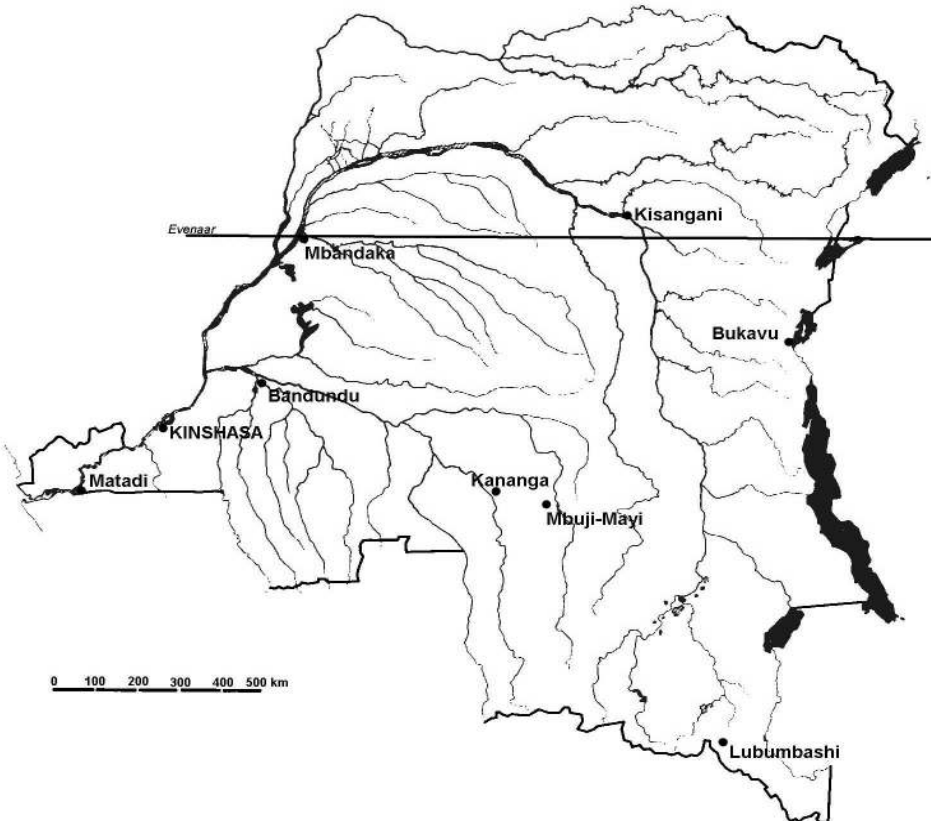
We verbleven eerst een week in de provincie Kivu bij een oudstudent van Hugo Gevaerts. Hij is een Kongolees uit Bukavu die tegen alle wanhoop in zijn Kinaplantages beheert om zijn farma-

ceutisch bedrijf, dat kinine tegen malaria produceert, te bevoorraden. Als bewonderaar van Hugo en zijn project in Kisangani ontvingen hij en zijn vrouw ons als waren wij zijn kinderen en verwanten. Ook zijn vrienden in de Kivu waren echt gastvrij. Zo kwamen we terecht in Butembo en Beni waar we de sfeer konden aftasten. De streek is er bewoond door de Banande, een bevolking bekend voor zijn handel en ondernemen. In de regio is er goud te vinden en voor een goed verstaander: een bron van oorlog. Er was een vredesbestand en de mensen moesten veel kwijt... Zo hoorden we heel wat. De sympathie voor de "Mai Mai" (één van de gewapende rebellenbewegingen in het Oosten van Kongo) was er niet verdoken. Men vertelde me dat de "Mai Mai" de vreemde soldaten (uit Rwanda, Burundi en Oeganda) had verdreven. Gelukkig, want de bezetters waren er bijna in geslaagd de Banande van Butembo en Beni tegen elkaar op te stoken. Dat werd me verteld.

In Butembo ontmoetten we een toffe Braziliaanse pater die eerder in Kisangani Hugo's methode voor plattelandsontwikkeling aanpreef en ze zelf toepaste. Hij woonde op 40 minuten rijden van Butembo. Boven op een berg. Hij was er een vormingstehuis aan het bouwen. Toen we hem vroegen of het niet te gevaarlijk was voor hem, zo ver van de stad, lachte hij. "De vreemde soldaten

zijn hier nooit geraakt. Ze durven niet. Ik word beschermd door de "Mai Mai".

Een paar dagen later waren we in Kisangani waar we drie weken verbleven. Daar zagen we Pater Leon, ook een toffe. Een bejaarde Brusselaar die niet meer naar zijn missiepost (meer dan 100 km het oerwoud in) Opienge kon. De woorden "Mai Mai" klonken

hem duivels in de oren. Die benede moordenaars, plunderslaars en brandstichters hadden Opienge ingenomen. Dank zij de bevolking had hij kunnen ontsnappen. Hij dacht aan de rebellie in 1964 toen de "Mai Mai" ook zo vreselijk te keer ging...

Leon overleeft het steeds en ik denk dat hij 100 jaar wordt.

In Kisangani heb ik onder de bevolking geen slecht woord gehoord over de "Mai Mai".

Met het vredesbestand werd een nieuwe generaal van het leger aangesteld. Deze kwam uit de "Mai Mai". Geen kwaad woord over hem bij de bevolking. Hij heeft het leger bevolen alle barrières af te schaffen zodat de mensen zonder problemen met hun koopwaren de stad in en uit kunnen. Soldaten mogen de mensen niet meer pesten noch aftroggelen.

Te mooi om waar te zijn. Tijdens ons verblijf hoorden we in de vooravond een ontploffing.

Een aanslag op de generaal meldde men. Hij was ongedeerd. Er heerste een angstige sfeer. Zou het geweld weer herbeginnen?

De volgende dag kregen we in de radio te horen dat de analyse uitwees dat het om een banaal militair accident ging. De Kongolees, ook een oud-student van Hugo, bij wie we die avond te gast waren, stelde ons gerust door te zeggen dat de ontmijningsdienst aan het werk was.

Enkele weken terug was het weer zeer woelig in Oost Kongo. De rust is terug. Het leven gaat verder. De inzet van professoren, assistenten en medewerkers voor een duurzame plattelandsontwikkeling neemt toe dank zij de steun van u. Ook dat zorgt voor een goede sfeer waarvoor dank.

Erik Nollet

LUFUTU

Tijdens ons verblijf in Kisangani zagen mijn vrouw Magda en ik heel wat mensen terug die we in de jaren zeventig en tachtig gekend hadden: artsen en paramedici, personeel en vooral veel mensen die behandeld werden voor melaatsheid en tuberculose.

Mama Alisi, onze vroegere huishoudster, zagen we elke dag, want ze mocht voor ons allen koken in het gasthuis van de faculteit wetenschappen. Maar ook onze gewezen dienst-knecht en vriend, de oude Lofutu, kwam bijna elke middag ons groeten. De wijze grijsaard wist dat Alisi en haar hulpkok Emani steeds te veel eten bereidden. Met zijn fiets, gekregen van Igo Kevala (zo spreekt hij de naam Hugo Gevaerts uit), reed hij langzaam, onder de hete middagzon, de faculteit binnen. Van overal

klonk het "Mbote (goede dag) Lofotoe" en de oeklank, vooral van de laatste lettergreep, werd met opzet lang uitgerekt. Lofutu glunderde en genoot er van. Ja, zelfs professoren noemden zijn naam. Hoogmoed was hem vreemd, en tot slaafsheid was hij niet bereid.

Toen hij die eerste middag ons kwam groeten omhelsden we elkaar met natte ogen, blij en ontroerd om het weerzien. Hij had zo veel te vertellen. Daar moest een fles Primus op gedronken worden. Het bier was lauw daar de koelkast niet werkte wegens stroomonderbreking. Niemand durfde daarover klagen.. Sinds mijn laatste bezoek, zes jaar geleden, had de be-

volking ontzettend geleden onder de bezetting van militairen uit de buurlanden. Lofutu had me eerder laten weten dat de soldaten zijn zoon hadden gedood. Het was eigenlijk zijn kleinkind dat nog studeerde en bij hem inwoonde, zijn oogappel. "Oyoki papa Elike" (luister papa Erik) begon Lofutu. Ik vulde onze glazen en luisterde. Zijn stem beefted. "Hij was mijn ik, papa, meer dan mijn vier dochters en twee zonen die ver van

hier zijn weggegaan. Hij droeg mijn uurwerk dat ik van u gekregen heb. De militairen hadden mij moeten vermoorden, niet hem. Ik ben oud. Hij was 21 jaar en ging nog naar school. Op 14 mei 2002 haalden ze hem uit de klas om hem te vermoorden. Thuis wachtte ik op hem. Ik leefde in onrust en zocht hem overal. Pas na een week kwam het Rode Kruis me vertellen wat er gebeurd was." Hij zweeg en dronk

zijn glas uit. Het deed hem deugd. Ik schonk zijn glas vol. "Papa Elike, toen in Kisangani de driedaagse (er was ook een zesdaagse) oorlog begon tussen Rwandese en Oegandese militairen zat ik op mijn veld te werken aan de overkant van de Tshoporivier. Plots werd er oorverdovend geschoten," Lofutu stak zijn wijs-

vingers in zijn oren en bootste de geluiden na, "boem, boem", alsof hij het opnieuw beleefde "en ik spoedde me de rivier over met de

prauw. Mama na ngai (mijn moeder), op vaste grond gekomen botste ik op een groep Oegandese soldaten. Ze namen me wat verder mee waar vijf gesneuvelde Rwandese militairen lagen en bevalen me ze één voor één in de Tshopo te werpen. 't Waren zware lijven, papa Elike, door het eten van Kongolese geiten en kiekens." Hij dronk zijn glas leeg. "t Doet deugd. Bier kan ik niet kopen. 'k Ben gepensio-

neerd, maar ik trek niets. Nochtans, papa, ge hebt altijd voor mijn pensioen betaald. Mbongo ya ngai,etikali waapi? (Waar blijft mijn geld?) Les grands messieurs van Kinshasa zijn er mee weg... de dieven... de..." Plots stond Magda voor hem met een pakje. Gretig deed hij het open. Er zaten zes mooie doosjes snuif in. Zijn ogen schitterden. Hij nam onmiddellijk een prise en moest niezen.

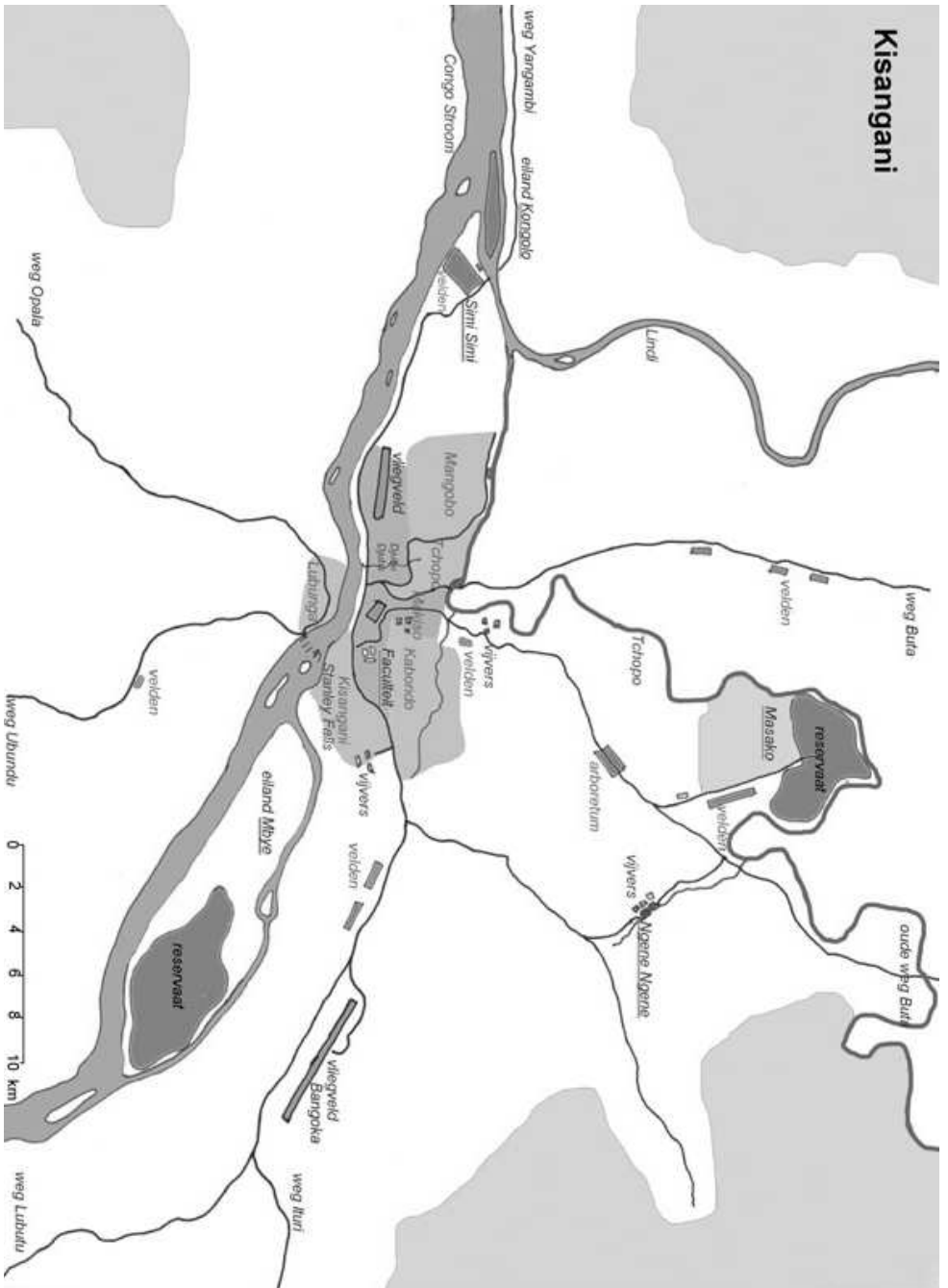
Alisi en Emani die kwamen kijken schaterden het uit. Ze wilden ook eens snuiven wat Lofutu toeliet, maar dadelijk stopte hij de doosjes weg toen hij merkte dat er nog volk naderde.

Toen nam hij van zijn fiets een ananas die hij Magda schonk. "Na elanga ya ngai (van mijn veld)" zei hij. Mij wees hij naar de fietsbanden. Versleten tot en met. Dan tikte hij op zijn pols, geen uurwerk meer. Moest ik nu zeggen aan de oude Lofutu dat hij eerst de structuren van zijn land moest veranderen? Sinterklaas hebben we niet gespeeld, maar we hebben hem gegeven waar hij nood aan had en wat hij verdiende als oud werknemer en vriend. Toen hij vroeg of ik geen

nkisi (medicijn) had om grotere ananassen te telen heb ik Professor Mate aangesproken. Hij heeft beloofd om met Lofutu naar zijn veld te gaan kijken en hem te helpen in het alternatief boeren.

Erik Nollet

onze projecten in Kisangani krijgen steun van

VELE SCHENKERS

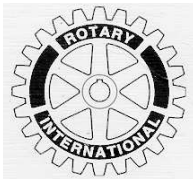
VANDEMOORTELE nv

LOTUS BAKERIES nv

ALVA nv

UCB nv

Rotary Club
 **BILZEN-
ALDEN BIESEN**

Provincie
West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

**LIMBURGS
UNIVERSITAIR
CENTRUM**
IN HET CENTRUM VAN DE KENNIS

